

Kokemäen Tytöt ja Pojat

- kertomuksia matkan varrelta -

Partio ja SPR

Miksi partiot toiminta tunnettiin ja koettiin niin tärkeäksi, että sille luovutettiin kannustusstipendi kaksi kertaa?

Ainakin se

- * yhdisti poikia, koulun lisäksi, jo paljon ennen Tulkkilan Poikien perustamista
- * kartutti ensiaputaitoja ja
- * opetti tarttumaan asioihin, panemaan toimeksi sekä tekemään yhteistyötä.

Missä partiossa Tytöt ja Pojat olivat aikoinaan jäseniä?

Partiomuseon arkistotietojen mukaan Kokemäellä oli partiopoikatoimintaa jo 1920-luvulta lähtien. Ryhmien nimet vaihtuivat usein ja toiminta-ajat jäivät lyhyiksi. Jonkinlainen partio-perinne paikkakunnalla on kuitenkin aina säilynyt.

Jotkut ihan vanhimmista Tyttöjen ja Poikien ikäluokista olivat voineet kuulua jo Kokemäen Hiisipoikiin. 1940-luvun lopulla syntyneet kuuluivat kuitenkin Teljän Eräpoikiin, joka toimi vuosina 1952–1966.

Tuohon aikaan tytöt ja pojat toimivat omissa lippukunnissaan. Teljän Tytöt oli toiminut jo vuosina 1943–1945. Uudelleen se aloitti toimintansa 19.10.1958, mutta muuta arkistotietoa toiminnan jatkumisesta ei löytynyt.

Yhteistä näille tyttöjen ja poikien partioille oli toiminnan hiipuminen 1960-luvun puolivälin jälkeen ja sitten loppuminen kokonaan.

Partiotoimintaa Kokemäellä	
Pojat	1921-
Kokemäen Partiolaiset	1931–1934
Kokemäen eräpojat	1937–1937 ja 1946
Teljän Pojat	1945–1951
Kokemäen Hiisipojat	1952–1966
Teljän Eräpojat	
Tytöt	1943–1945, 19.10.1958-
Teljän Tytöt	
Tytöt ja pojat	1980-
Teljän Partio	
-Suomen Partiomuseo-	

Sitten tuli Teljän Partio

Kokemäellä partiotoimintaa käynnistettiin uudelleen vuodesta 1978 lähtien opettaja Jussi Halmisen johdolla. Kymmenisen vuotta se oli ollut sammuneena. Näin ollen paikkakunnalta ei myöskään enää löytynyt partiotoimintaan perehtyneitä nuoria ohjaajiksi. Vielä seuraavanakin vuonna jatkettiin toiminnan elvyttämistä. Keväällä toiminta lähtikin vireästi liikkeelle, mutta kesäleiri jäi pitämättä osallistujien vähäisyyden takia. Syksyllä perehdyttämistä jatkettiin järjestämällä mm. vartiojohtajakoulutusta. Silloisen Käräjätalon (Vanha Yhteiskoulu) yläkerrasta yksi luokkahuone toimi partiotupana. Partion toimintaa tukivat taloudellisesti Kokemäen Lions-klubit ja Teljän Partion vanhempainneuvosto, joka järjesti mm. koulukeskuksen auditoriossa varainkeruukonsertin. Siinä päätähtenä esiintyi siihen aikaan suosittu Helka Hynninen.

Pitkän valmistelukauden päätteeksi Teljän Partion perustamisvuodeksi on merkitty 1980. Siinä toimivat yhdessä sekä tytöt että pojat. Mukaan saatiin jopa 70–80 nuorta. Partiolupauksen antoi kyseisenä vuonna 21 partiolaista ja 9 sudenpentua.

Partiotoiminta on kuitenkin aaltoliikettä. 1980-luvun lopulle sattui jälleen hiljainen jakso. Sen jälkeen toimintaa elvytettiin jälleen ja tehtiin vaellusretkiä Lappiin asti. Bussilla mentiin ja mukana oli noin 30 henkeä. Toiminta oli vireää ja väkeä oli paljon mukana. Siihen jaksoon osui Tyttöjen ja Poikien ensimmäisen kannustusstipendin luovutus vuonna 1994. Iltapäivällä partiolaiset esittelivät Käräjätalossa (=Vanha Yhteiskoulu) toimintaansa, sillä Teljän Partio ry oli kokonaan uusi yhdistys ja sen toimintatavoista haluttiin kuulla. Illemmalta luovutettiin Ravintola Henrikissä partiolaisille stipendi ja Petromax-lyhty.

Kuva Riitta ja Kauko Passi

Kauko Passi (Tikka-vartio) ja Helena Juuri-Oja (Taarna-vartio) luovuttivat ravintola Henrikissä stipendin Teljän Partion Juhani Aaltoselle ja Jari Sandholmille.

Vuonna 2008 kannustusstipendi luovutettiin partiolaisille toistamiseen. Tornadot-vartio tukijoukkoineen oli ollut pitkään vahvasti mukana kokemäkeläisessä partiotoiminnassa. Lisäksi vartio oli kyseisenä vuonna voittanut ensin Satakunnan mestaruuden ja sen jälkeen vielä partiolaisten sinisen sarjan Suomen mestaruuden kaksipäiväisessä hiihtovaelluksessa. Kyseessä oli neljän 16–17-vuotiaan tytön ryhmä (Valtaväylä elokuu 2008). Entiset partiopojat Jukka Laakio (Orava-vartio) ja Pekka Juurikko (Tikka-vartio) luovuttivat stipendin Teljän Partiolle. Vastaanottajana oli Elina Kankaanpää.

Ainakin vartioiden nimet ovat vuosien saatossa muuttuneet sähkökämmiksi, sillä Teljän Eräpoikien aikana suosittiin eläinten nimiä, kuten Orava, Tikka ja Teeri. Nekin kuvasivat luonnollisesti niitä piirteitä, joita vartio arvosti. Monet Tulkkilan Pojista olivat lapsuudessaan kuuluneet partioon. Vieläkin muistetaan oman vartion jäsenien ja johtajien nimet sekä johtajien joskus tarpeelliset kurinpalautukset.

Partio ja SPR, erikseen ja yhdessä

Teljän Eräpojat oli poikien partio ja Teljän Tytöt tyttöjen organisaatio. Partioon voi liittyä 7-vuotiaana ja siinä jatkettiin yleensä 18–19-vuotiaaksi asti. Käytännössä siihen asti, kun saatiin koulut käytyä ja lähdettiin jatko-opintoihin pois Kokemäeltä. Monet olisivat voineet jatkaa partiossa vielä aikuisinakin. Erityisesti heitä olisi tarvittu johtamistehtäviin.

Partiotoiminnasta löytyy dokumentteja vähän eikä paikallisia arkistoja ole säilynyt. Tiedot perustuvat lähinnä muistoihin ja lehtileikkeisiin. Poikien toiminnasta tarkkoja kuvauksia löytyy sen tähden, että yhden partiopojan isä sattui olemaan sanomalehti Lallissa töissä. Nimikirjaimet rep.

Voimistelun opettaja Liisa Aalto-Setälän muistettiin olleen aktiivinen partiolainen. Tuulikki Yli-Lonttinen toimi Teljän Tyttöjen lippukunnanjohtajana. Ei tarkkaan tiedetä milloin, mutta hän asui Kokemäellä vuosina 1959–1963. Siihen jaksoon sijoittuu muun muassa Teljän Tyttöjen viikon mittainen kesäleiri Vanhalla Pirtillä Sääksjärvellä elokuussa 1960. Mukana oli puolen sataa tyttöä. Lehtileikkeessä partiolaiset kertoivat innoissaan uudesta lippukunnanjohtajasta, joka herätti partio-osaston ruususen unesta ja padat ja muut tarvekalut haettiin varastoista. Leirimuistojen iltaa vietettiin lokakuussa 1960 yhteiskoululla. Leirejä järjestettiin ainakin elokuuhun 1962 asti Sääksjärvellä. Sinne myös Tikka-vartion pojat pyöräilivät ”pelottelemaan” tyttöjä.

Teljän Eräpojissakin tapaamisia oli kerran viikossa. Enimmäkseen oltiin ja touhuttiin ulkona, niin kuin siihen aikaan oli muutenkin tapana. Lisäksi oli oman lippukunnan leirejä Kuivasaassa ja Seurakuntasaassa, joissa saattoi olla 50–100 leiriläistä. Partiopiirin järjestämiä leirejä olivat karhuleirit ja peuraleirit. Pekka Juurikko kertoo, että niissä pääsi tutustumaan muiden paikkakuntien partiopoikiin ja -tyttöihin. Hän myös muistelee, että partiolaisille saattoi napsahtaa erityistehtäviä. Esimerkiksi hänen Tikka-vartionsa sai tehtäväkseen merkitä Kokemäen alueella kulkevan osan Huovin tiestä. ”Yhteiskoululainen Saarelan Titta oli hyvä piirtämään ja piirsi ratsastavan huovin silhuetin. Siitä tehtiin sapluuna, joilla maalasimme kyltit, joissa oli mustalla viitta hulmuten ratsastava huovi”.

Kalevi Pohjola eli ”Tuma” (s.1922) oli Kokemäen yhteiskoulussa luonnonhistorian ja maantiedon opettajana vuosina 1957–65. Ainakin osan Kokemäellä olojastaan hän toimi Teljän Eräpoikien lippukunnanjohtajana. Vartioita oli hänen aikanaan kymmenkunta.

Toukokuussa 1962 sekä Teljän Tytöt että Teljän Eräpojat osallistuivat satakuntalaisten partiolaisten kevät katselmukseen Raumalla. Mukana oli noin 1000 eri-ikäistä tyttöä ja poikaa. Katselmustilaisuus päättyi yhteiseen Satakunnanlaulun esitykseen. Pääjuhlassa Kalevi Pohjolalle luovutettiin partiojärjestöjen rautainen ansiomerkki. Voinee kysyä, täältäkö on peräisin Kokemäen Tyttöjen ja Poikien tapa päättää vuosikokouksensa Satakunnan laulun?

Kalevi Pohjola oli tuohon aikaan mies parhaassa iässä ja hyvä esimerkki nuorille. Hänen muuttonsa pois paikkakunnalta koettiin suurena menetyksenä. Partiotoiminta jatkui hänen jälkeensä nuorten koulupoikien johtamana, mutta alkoi hiipua.

Erkki Rajamäki kävi Kokemäen yhteiskoulua kahteen otteeseen. Keskikoulun käytyään hän meni armeijaan, mutta palasi toistamiseen koulunpenkille ja suoritti ylioppilastutkinnon vuonna 1968. Tästä syystä hän oli vähän muita vanhempi ja kokeneempi ja toimi lukioaikana Teljän Eräpoikien lippukunnanjohtajana. Erkki Rajamäen aikana saattoi partiolaisilla olla Seuratalon mäellä marssiharjoituksia.

Erkki Rajamäen oikeana kätenä toimi Pekka Juurikko. Molemmat olivat toiminnan miehiä, jotka eivät epäröineet tarttua isoihinkaan hankkeisiin. Kaksi niistä toteutui talvella 1966–67.

Jussin leikekirjan kertomaa

Vuoden 2024 vuositapaamisessa Jussi Liesiö luovutti ensiapuharrastuksesta keräämänsä leikekirjan yhdistyksen Tyttöjen ja Poikien arkistoon. Lehtileikkeitä on kertynyt ajanjaksolta 1966–1969. Niiden perusteella voi päätellä, että kaikki riippui kaikesta: pääosin kuitenkin koulusta, Teinikunnasta, partiosta sekä SPR:stä. Kun kaikki palapelin palat osuivat hyvin yhteen, syntyi elämän mittaisia vaikutuksia.

Ensiavun harjoittelu oli perinteisesti tärkeä osa partiotointia. Kokemäen Yhteiskoulussa terveyssisarena toiminut Tuula Anttila kävi antamassa ensiapukoulutusta partiolaisille Seuratalon alakerrassa.

Hän myös järjesti Kokemäen yhteiskoulun Teinikunnan nimiin kirjatun ensiapukurssin vuonna 1966. Saatua oppeja Teljän Eräpojat eli partiolaiset harjoittelivat järjestämällä loppuvuodesta 1966 katastrofiharjoituksen ja keväällä 1967 vielä omaksi ilokseen talvisen metsäleirin. Myöhemmin käynnistyi Kokemäellä säännöllinen SPR:n nuorten ensiapuharjoitustoiminta.

Maastossa harjoiteltiin

Teljän Eräpoikien juuri ennen joulua järjestämästä katastrofiharjoituksesta kerrottiin sanomalehti Lallissa seikkaperäisesti (21.12.1966). Matkaa harjoituspaikalle Ruotanaan oli keskustasta lyhintäkin reittiä 15 km, joten harjoituksen järjestäminen oli melkoinen voimien ponnistus. Nyt niin kuin yleensäkin saatiin kyyti Tuomaalantien päähän ja sitä jatkettiin eteenpäin hiihtämällä ahkioita vetäen. Mukana olivat puolijoukkueteltat ja kaikki muu tarpeellinen. Ohessa lyhennelmä uutisesta.

Nelipaikkainen pienlentokone oli harjoituspäivänä klo 15 pudonnut Ruotanajärven lumiseen maastoon Lauttakylä-Rauma pikatien pohjoispuolelle.

Paikalle hälytettiin Teljän Eräpojat ja Kokemäen pelastuspalvelu. Harjoitusta johti Erkki Rajamäki. Onnettomuuspaikan lähistölle partiolaiset ja muu apuväki kuljetettiin kuorma-autolla.

Maastoon lähetettiin kolme etsintäpartiota johtajinaan Pekka Juurikko, Juhani Seppä ja Mikko Salonen. Joukkosidontapaikan johdossa oli Jussi Liesiö apunaan ripeästi toiminut Mikko Kairi ja muutamia ensiaputaitoisia tyttöjä mm. Liisa Ajanko ja Riitta Leppäharju (myöh. Passi). Ensiavun jälkeen loukkaantuneet toimitettiin kuorma-autoilla Kokemäen yhteiskoululle. Kaikkiaan harjoituksessa oli mukana 29 henkilöä.

Erkki Rajamäki kertoi harjoituksen onnistuneen hyvin. Etsintäpartiot toimintaa hän kuvasi erityisen onnistuneesti, sillä niiden työ oliraskasta. Metsässä oli runsaasti lunta ja risukoista maastoa jouduttiin haravoimaan pimeässä. Loukkaantuneita kuljetettiin ensiapuun ahkioilla ja paareilla, mikä oli raskasta varsinkin pienimmille, vasta 10–12-vuotiaille partiolaisille. Harjoitukseen oli tyytyväinen myös terveyssisar Tuula Anttila, joka valvoi ensiapuharjoitusta ja jonka koulutuksessa ensiapuryhmä oli ollut.

Toinen lehtileike uutisoi partiopoikien perinteisestä talvileiristä samassa maastossa.

”Reipas partioleiri piristi poikien lomaa” kirjoitti Lalli 19.2.1967.

”Eräs nautittavimpia tapoja viettää hiihtoloma” sanoi Teljän Eräpoikien pirteä 15 pojan joukko, joka vietti keskiviikosta lauantaihin perinteistä talvileiriään Ruotanajärven maastossa. Leiriä johti lippukunnanjohtaja Erkki Rajamäki apunaan vartiojohtaja Pekka Juurikko. Poikien muonapuolet vastasi leirikokki Mikko Kairi ja ensiapuhuollosta Jussi Liesiö.

Leiriläiset kuljetettiin ensin tienvarteen kuorma-autolla ja siitä eteenpäin loppumatka hiihrettiin ahkioita vetäen. Ensimmäisenä päivänä kunnostettiin leiri ja pystytettiin telttoja. Yöpyymiseen oli varattu kaksi teltta ja niissä oli kaminat. Teltat oli nimetty hauskasti: Rojola ja Ökölä. Lumisessa maastossa polttopuiden hankkimiseen kului runsaasti aikaa. Leiriohjelmaan kuuluivat mm. ensiapu-, nuotionteko- ja maaliinammuntaharjoitukset sekä suksien tervaus.

Perjantai oli vierailupäivä. Vanhempien lisäksi poikia oli tullut tervehtimään entinen lippukunnanjohtaja Kalevi Pohjola Turusta. Vieraiden tuomiset ilahduttivat poikia, sillä ruoka maistui kaiken aikaa hyvältä. Vain maitoa olivat jotkut pojista kaivanneet.

Aivan kylmiltään ei Mikko Kairi 15 hengen ryhmän leirikokkina toiminut. Hän oli saanut ruoanlaitto-oppia Kokemäen Yhteiskoulun gastronomikerhossa. Pojillehan ei tuohon aikaan kotitaloutta koulussa opetettu. Tytöille sen sijaan opetusta annettiin, mutta heidät jätettiin paitsi kemian harjoitustöistä. Kauko Passi oli saanut vinkin ruuanlaittokerhosta ylemmällä vuosikurssilla olleelta Jaakko Häyhtiöltä. ”Pojat kokoontuivat ja ruokaa laitettiin, mutta jälkiruokaa ei koskaan ehditty tehdä. Siksi pojille järjestettiin erityinen täytekakkukurssi. Illan aikana jokainen poika teki oman täytekakun. Ne syötiin yhdessä, paitsi ne kaksi, joita ei jaksettu. Ne toimitettiin opettajainhuoneeseen”.

Kokemäen Yhteiskoulun vuosikertomusten mukaan kerhokokoontui lukuvuoden 1967–68 aikana aina torstaisin, yhteensä 10 kertaa. Samoin oli toimittu edellisinä vuosina. Kerhon puheenjohtajana toimi Mikko Kairi. Ruokien valmistusta ohjaamaan pojat olivat pyytäneet kotitalousopettaja Eeva-Liisa Leppihalmeen (myöh. Suomalainen). Hän myös teki suunnitelmat valmistettavista ruuista. Niiden perusteella pojat kävivät ostamassa Kivisen kiinteistöllä olleesta kaupasta tarvittavat raaka-aineet. Kerhossa valmistettiin monipuolisia ruokia ja leivonnaisia pääsiäiseksi ja äitienpäiväksi sekä muihin kodin juhliin. Jo pari vuotta aikaisemmin gastronomit olivat järjestäneet puurojuhlan.

SPR:n ensiapuryhmä menestyi

Partiotoiminnasta ei Liesiön Jussin kansiossa ole vuoden 1967 jälkeen enää lehtijuttuja vaan uutiset painottuvat ensiaputoimintaan. Koulussa aloitetun ensiapukoulutuksen ja -toiminnan jälkeen perustettiin Kokemäen SPR:n ensimmäinen ensiapuryhmä, jossa myös toimi kouluttujana ja ohjaajana yhteiskoulun terveystietäjä Tuula Anttila. Vasta perustettu SPR:n ensiapuryhmä oli osa Kokemäen pelastuspalvelujärjestelmää ja sen jäsenet osallistuivat myös käytännössä pelastus- ja etsintätehtäviin. Heillä oli jopa oma hälytysjärjestelmänsä. Ryhmässä oli jäseniä 13. Lisäksi järjestettiin ensiapukerhotoimintaa 12–15-vuotiaille. Yhdessä niistä toimi vetäjänä Jussi Liesiö.

Ensiapuryhmällä oli harjoitukset viikoittain ja se osallistui erilaisiin yhteisharjoituksiin sekä kilpailuihin. Kilparyhmiä oli kaksi ja molemmissa oli viisi jäsentä. Muodollisesti ensiapukoulutukseen kuului kolme kurssia, joista kaksi toteutettiin omassa ryhmässä kotipaikkakunnalla. Kolmannelle kurssille, joka sillä kertaa järjestettiin Kuortaneella, osallistuvat Jussi Liesiö ja Riitta Leppäharju (myöh. Passi).

Lehtileikkeiden mukaan ensiapuryhmä toimi aktiivisesti:

Jo keväällä 1966 Kokemäeltä oli ensiapuryhmä Vammalassa pidetyissä maakunnallisissa katastrofiharjoituksissa.

Teljän Eräpoikien kanssa yhteinen katastrofiharjoitus joulukuussa 1966 ja metsäleiri helmikuussa 1967.

Syyskuussa 1967 Kokemäen ensiapuryhmä voitti SPR:n Satakunnan piirin ensiapuryhmien väliset kilpailut. Ryhmässä olivat Jussi Liesiö rj, Mikko Kairi, Seppo Malmi ja Esa Puonti.

Toukokuussa 1968 toteutettiin katastrofiharjoitus Tulkkilassa liikekeskuksen kohdalla. Järjestäjinä olivat SPR:n Satakunnan piiri ja Kokemäen osasto sekä paikalliset palokunnat. Laajan harjoituksen johtotehtävistä vastasivat koululaiset Jussi Liesiö ja Seppo Malmi. Harjoitusta selosti yleisölle lehtori Eino Heikkilä.

"Harjoituksesta todeksi" uutisoi Satakunnan Kansa 6.5.1968. Peipohjassa sattui katastrofiharjoituspäivän iltana henkilö- ja kuorma-auton yhteenajo, jossa kolme nuorta kuoli ja kaksi loukkaantui vakavasti. Pelastustyötä johti päivällä katastrofiharjoituksessa mukana ollut Esa Puonti. Ensiapuryhmästä ensiapua antamassa oli mukana myös Liisa Ajanko.

Lokakuussa 1968 Kokemäen ensiapuryhmä voitti pronssia SPR:n Suomen mestaruuskilpailuissa Hauholla. Ryhmässä olivat Jussi Liesiö rj, Liisa Ajanko, Mikko Kairi, Riitta Leppäharju ja Seppo Malmi. Ryhmän keski-ikä oli silloin 18 vuotta. Lehistössä ryhmää kuvattiin nuoreksi yllättäjäksi, sillä muut kilpailijat olivat aikuisia. Kuva palkintojen jaosta.

SPR Lehti

Helmikuussa 1969 tuli voitto SPR:n Satakunnan piirin kilpailuissa. Mukana Jussi Liesiö rj, Seppo Malmi, Mikko Kairi ja Liisa Ajanko. Tuula Anttila kehotti jokaista kilpailussa mukana ollutta etsimään pari ensiaputoiminnasta kiinnostunutta koulutettavaksi tilalleen. Hän oli huolestunut ensiapuryhmänsä jatkuvuudesta.

Lokakuussa 1969 Satakunnan piiriä edustanut joukkue tuli toiseksi SPR:n valtakunnallisissa ensiapuryhmien kilpailuissa Ruokolahdella. Joukkueessa olivat Jussi Liesiö rj, Liisa Ajanko, Riitta Leppäharju, Mikko Kairi ja Seppo Malmi.

Lisäksi ryhmän jäsenet osoittivat riipeytensä ja pätevyytensä muissa paikkakunnalla sattuneissa etsinnöissä ja onnettomuuksissa.

Merkille pantavaa on, että myös Kokemäen Yhteiskoulun vuosikertomuksessa 1967–68 kerrotaan, että koulussa toimii vapaaehtoinen ensiapuryhmä, jonka johtajana on Jussi Liesiö ja varajohtajana Seppo Malmi. Lisäksi kerrottiin tarkalleen edellä mainitut ensiapuryhmän kilpailusaavutukset.

Näin koulutettiin Kokemäen SPR:n ensiaputoiminnan ensimmäinen sukupolvi. Sen jälkeen seurasi vielä monia uusia sukupolvia, jotka Tuula Anttilan kannustamana saavuttivat menestystä. Ryhmäläiset myös saivat stipendejä, joiden turvin heitä lähetettiin useisiin Euroopan maihin esittelemään SPR:n toimintaa ja antamaan ensiapunäytöksiä. Tuula Anttila kuoli vuonna 1993. Kun Mikko Kairi oli menehtynyt jo vuosia ennen häntä, eikä Kokemäeltä löytynyt ensiapuharrastukselle yhtä intohimoisia vetäjiä, alkoi harrastus hiipua.

Lopuksi

Jussi Liesiön keräämät lehtileikkeet loppuvat kevääseen 1969. Sen jälkeen ensimmäisen sukupolven ensiapuryhmäläiset alkoivat hajaantua maailmalle. Mikko Kairin me muistamme SPR-aktiivina ja pelastuspalveluauton varustajana. Siihen hän näyttäisi hankkineen vankan osaamisen jo kouluaikaisissa harrastuksissaan. Niin myös monet hänen ystävänsä asian näkevät.

Kuva Riitta ja Kauko Passi

Elokuussa 2024 Kokemäen Tyttöjen ja Poikien vuositapaaminen oli Kokemäen Seuratalolla. Voitokkaasta ensiapuryhmästä olivat paikalla ja vielä kerran yhdessä Jussi Liesiö, Riitta Passi ja Seppo Malmi.

Kiitokset Jussi! Leikekirjasi ”Kokemäen ea-ryhmän retkiä ja seikkailuja sekä hiukan muutakin. Laat. Jussi Liesiö” avulla päästiin vanhojen tarinoiden äärelle.

Lähteet:

Haastattelut: Juhani Aaltonen, Tommi Anttila, Lea Aspiala, Pekka Juurikko, Seppo Malmi, Kauko Passi, Jari Sandholm, Eeva-Liisa Suomalainen

SPR:n lehti, Satakunnan Kansa, Lalli, Jokilaakso, Valtaväylä, Jussi Liesiön lehti-leikekansio, Kokemäen Yhteiskoulun vuosikertomukset